

Bestemmingsplan

Kom Teeffelen - 2011

Bijlage 2 - Flora- en fauna onderzoek

Vastgesteld

Bijlage 2

Flora- en fauna onderzoek

Flora- en fauna onderzoek

Wet en regelgeving

Soortbescherming

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal soorten (waaronder vrijwel alle gewervelde dieren en een aantal planten). Deze mogen onder meer niet gedood, verjaagd, gevangen of verontrust worden. De uitvoering van werkzaamheden kan in sommige situaties leiden tot handelingen, die in strijd zijn met deze verbodsbepalingen. De werkzaamheden kunnen immers leiden tot het verstoren of doden van dieren en het vernietigen van groeiplaatsen van beschermde planten. In veel gevallen kan het plan overigens zo uitgevoerd worden, dat overtreding van de genoemde verbodsbepalingen niet aan de orde is. Wanneer dit niet mogelijk blijkt te zijn en de wet geen mogelijkheden biedt voor vrijstelling, dan moet een ontheffing aangevraagd worden, die alleen onder bepaalde voorwaarden kan worden verstrekt.

Onder bepaalde voorwaarden is het mogelijk van de minister van LNV vrijstelling te krijgen voor ruimtelijke ontwikkelingen. Sinds 23 februari 2005 is een nieuw vrijstellingenbesluit in werking getreden, in de vorm van een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). Hierin worden de beschermde soorten in verschillende categorieën onderverdeeld. Afhankelijk van de categorie waarin een bepaalde soort valt is een ontheffing noodzakelijk of kan een vrijstelling gaan gelden. Er worden vier categorieën onderscheiden, zie onderstaande tabel.

Beschermingscategorieën AmvB, artikel 75

Tabel	Categorie	Ontheffing of vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen
1	Algemene soorten	Vrijstelling mogelijk
2	Overige soorten	Vrijstelling mogelijk mits gebruik gemaakt wordt van een door de minister goedgekeurde gedragscode; anders ontheffing noodzakelijk (lichte toets)
3	Soorten op bijlage 4 van de Habitatrichtlijn en bijlage 1 van de AMvB	Ontheffing noodzakelijk (uitgebreide toets)
	Vogels	Vrijstelling mogelijk voor soorten waar de nestlocaties niet jaarrond beschermd zijn (gebruik gedragscode). Ontheffing noodzakelijk voor soorten met jaarrond beschermde nesten, waarbij het aantonen van een belang noodzakelijk is en waarbij de functionaliteit van leefgebied niet in het geding mag zijn. Ontheffing niet zonder meer te verkrijgen.

Sinds februari 2005 is een nieuw vrijstellingenbesluit in werking getreden, in de vorm van een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). Hierdoor geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk vrijstelling van bepaalde verbodsbepalingen. In deze AMvB worden de beschermde soorten in verschillende categorieën onderverdeeld. Afhankelijk van de categorie waarin een bepaalde soort valt is een ontheffing noodzakelijk (streng beschermde soorten) of geldt een vrijstelling (beschermde, maar algemene soorten). Vier categorieën worden onderscheiden, zie tabel 1).

Er zijn recentelijk uitspraken gedaan door RvS (onder andere Park Brederode) waarin wordt aangegeven dat de HR en VR soorten zoals opgenomen in de FFW niet goed worden beoordeeld binnen de ontheffingsaanvragen. Dienst Regelingen heeft hierop aangegeven dat de ontheffingsaanvragen voor de FFW vanaf heden (mei 2009) anders en strenger beoordeeld worden. Er is een beleidslijn in de maak, maar deze is nog niet openbaar. Hij zal echter al wel gehanteerd moeten worden. Dit geldt ook voor plannen die als gereed zijn en waarvoor nu een ontheffingsprocedure loopt. Het gaat daarbij specifiek om de soorten van bijlage IV van HR en om broedvogels met vaste nesten.

LNv hanteert nu als uitgangspunt dat voor deze soorten geen overtreding van artikel 11 van FFW (vaste rust• en verblijfplaatsen) mag optreden. Daar hoort ook het functionele leefgebied bij. Binnen alle plannen en projecten zal hier op aangestuurd moeten worden. Dat betekent ook dat de Flora• faunawet een belangrijke rol zal moeten spelen binnen de alternatievenkeuze (en formulering).

Voor de rest is aangegeven dat de termen mitigatie en compensatie anders gebruikt moeten worden. Compensatie van leefgebied van een bepaald soort binnen het huidige leefgebied heet voortaan mitigatie. Daarbuiten heet het compensatie. Indien het functionele leefgebied voor 100% gemitigeerd wordt (en de nest/burchtlocatie niet direct wordt aangetast) treedt er geen overtreding op van art 11 van de Flora• en faunawet, wat ook het uitgangspunt is.

Binnen de ontheffingsaanvragen wordt nu het volgende afwegingskader doorlopen:

- 1) Is de functionaliteit van het leefgebied of vast• rust en verblijfplaats in het geding?
Nee, geen ontheffing nodig. Ja, naar 2.
- 2) Is er sprake van een belang zoals genoemd in HR en VR (volksgezondheid, bescherming van flora en fauna, luchtveiligheid en openbare veiligheid).
Nee, je krijgt geen ontheffing. Ja, naar 3.
- 3) Weegt dit belang zwaarder dan de overtreding van de verbodsbepaling art 11?
Nee, je krijgt geen ontheffing. Ja, naar 4.
- 4) Is er een andere bevredigende oplossing mogelijk (alternatievenafweging)?
Nee, je krijgt geen ontheffing (maar wel de gelegenheid je plan aan te passen). Ja, naar 4.
- 5) Wordt de gunstige staat van instandhouding gegarandeerd (compensatieplicht)?
Nee, je krijgt geen ontheffing (maar wel de gelegenheid je compensatieplan aan te passen). Ja, je krijgt de ontheffing.

Een en ander betekent dat de onderbouwing van het functionele leefgebied (zowel theoretisch als via veldonderzoek) heel belangrijk gaat worden. LNv onderschrijft het belang om per soort een beschrijving van de biotoop-eisen vast te leggen alsmede een onderzoeksprotocol (zoals inmiddels voor vleermuizen). Het uitgangspunt hierbij is dat het mogelijk moet zijn om het functionele leefgebied goed aan te tonen.

Het gaat hier onder andere om:

- De nesten van blauwe reiger, zwarte specht, groene specht, grote bonte specht, middelste bonte specht, kleine bonte specht, steenuil, raaf, zwarte kraai en roek en zijn jaarrond beschermd als ze nog in functie zijn.
- De nesten van in bomen broedende roofvogelsoorten (rode en zwarte wouw, buizerd, wespandief, sperwer, havik, zeearend, torenvalk en boomvalk) en van ransuil zijn jaarrond beschermd. Deze soorten maken gebruik van oude nesten omdat deze niet in staat zijn om een geheel eigen nest te bouwen. Hier geldt dat voldoende nestgelegenheid

aanwezig moet blijven en dat niet elk kraaiennest in een territorium gespaard hoeft te worden bij een ingreep.

- De nesten van grotendeels of geheel van menselijke activiteiten afhankelijke soorten (ooievaar, torenvalk, slechtvalk, kerkuil, oehoe, steenuil, gierzwaluw, boerenzwaluw, huiszwaluw, grote gele kwikstaart) zijn als ze nog worden gebruikt, jaarrond beschermd.

Vleermuisprotocol

Recentelijk in 2009 is door de Gegevens Autoriteit Natuur, de leden van het Netwerk Groene Bureaus en het Ministerie van LNV een vleermuisprotocol aangenomen, welke voorziet in jaarrond onderzoek op planlocaties waarbij verblijfplaatsen, foerageergebieden en migreergebieden in het geding dreigen te komen. Dit protocol is opgesteld vanwege de Europese bescherming van alle in Europa in het wild voorkomende vleermuissoorten.

In het kader hiervan wordt een jaarrond onderzoek naar alle functies vereist alvorens een uitspraak gedaan kan worden in het kader van de Flora- en faunawet. Indien niet voldaan kan worden aan deze eis wordt een nadere toetsing opgelegd. In het geval een deskundige ecoloog vastgesteld heeft dat een bepaald gebied of gebouw geen functies herbergt voor vleermuizen kan hiervan afgeweken worden.

Gebiedsbescherming

In het Streekplan Noord-Brabant 2002 is af te leiden dat de directe omgeving van Teeffelen gezien is als (Agrarische Hoofdstructuur)AHS –overig (AHS –landbouw in de onderste laag). Aan de noordkant van Teeffelen is een ecologische verbindingszone bestemd. Het betreft hier de Teeffelensche Wetering.

In onderstaande afbeelding is een uitsnede van het streekplan Noord-Brabant 2002 (Brabant in Balans).

Uitsnede streekplan Noord-Brabant 2002 (Brabant in Balans)

Ecologische kwaliteiten Teeffelen

In het kader van het actualiseren van het bestemmingsplan voor de kern van Teeffelen heeft er een ecologisch veldbezoek plaatsgevonden. Het doel hiervan is om een globaal beeld te krijgen van de ecologische kwaliteiten die het dorp Teeffelen herbergt, aan de hand van de aanwezige biotopen binnen de dorpsgrenzen en in de directe omgeving ervan.

Gezien de verwachtingswaarden die vooraf enigszins te bepalen zijn, vanwege de kennis van ligging van het gebied in het open agrarische deel van Noord- Brabant, is met name gelet op het voorkomen van habitats waar typische “dorpse” soorten en soorten van boerenerven voorkomen of kunnen voorkomen. In onderstaande paragraaf wordt de ecologische kwaliteit voor de dorpskern uiteengezet.

Teeffelen

Teeffelen is een dorp gelegen in het noorden van de provincie Noord-Brabant, enkele kilometers ten zuiden van de grens met Gelderland (grens is gevormd door de Maas). Teeffelen ligt te midden van een grootschalig agrarisch gebied. De dorpsgrens in het noorden wordt gevormd door de Teeffelensche Wetering. Een brede vaart die een vaarroute vormt voor de plezierjacht door het landelijk gebied. De vaart loopt vanuit de doodlopende rivierarm van de Maas, door het landelijk gebied, richting een andere rivierarm van de Maas (deze rivierarm maakt verbinding met de binnenhaven van Oss).

Toegangsweg vanaf het zuiden (links van de weg de kerk)

Net ten westen (circa 1 kilometer) ligt een doodlopende oude rivierarm van de Maas. Teeffelen ligt ongeveer 17 kilometer ten noordoosten van 's-Hertogenbosch. Teeffelen is vooral opgebouwd uit woonhuizen van forenzen. Aan de randen liggen nog enkele agrarische bedrijven. Ten oosten en ten zuiden liggen uitgestrekte agrarische percelen. Teeffelen is op te delen in een oud deel en in een iets nieuwer gedeelte. In het oude deel ligt de kerk van Teeffelen, met daarom heen een kleine kern van oude huizen en grote boerderijen. Her en der heeft renovatie en nieuwbouw plaatsgevonden.

Grote boerderijen aan de rand van Teeffelen

Het oostelijke deel van Teeffelen bestaat uit een klein compact bebouwd gebied waar een opvallend groen centrum ligt (met name in gebruik als privétuinen en als hobbyweilanden (paardenweitjes).

De Teeffelensche Wetering

Ecologische kwaliteiten

De ligging van Teeffelen biedt voor met name plattelandssoorten geschikt leefgebied. Het gebied kenmerkt zich dan ook door enkele laanboomstructuren, kleine bosschages, knotwilgen, houtwallen, extensieve graslanden, binnenstedelijk gelegen groene elementen en boerderijcomplexen met open en halfopen schuren. Het open en deels extensief in beheer zijnde agrarisch gebied biedt met name voor weidevogels een geschikt leefgebied, maar ook voor andere soortgroepen.

Voorkomen beschermde natuurwaarden

Op basis van het veldbezoek en naar aanleiding van de aangetroffen habitats kan gesteld worden dat er in het dorp Teeffelen een aantal beschermde soorten kunnen voorkomen.

Flora

Floristisch gezien vormen met name de sloten interessante groeiplekken voor bijzondere en/of beschermde soorten. Op de agrarische percelen groeien naar alle waarschijnlijkheid nauwelijks bijzondere en/of beschermde soorten planten, omdat het agrarisch gebruik grotendeels zeer intensief is. Ook op de extensieve percelen zullen geen beschermde soorten voorkomen. Deze vormen met name voor bepaalde weidevogels geschikte broedbiotopen (bijvoorbeeld voor Grutto). Er komen nauwelijks overhoekjes voor waar bijzondere soorten planten zich kunnen vestigen.

Weidevogels en Stormmeeuwen doen zich te goed aan de voedselrijkdom in het voorjaar

Vissen

In de sloten die er liggen, zij het niet veel, kunnen beschermde soorten vis voorkomen. De biotopen hiervoor zullen niet ideaal zijn, maar toch is het niet ondenkbaar dat er beschermde soorten leven. Met name de Teefelensche Wetering vormt voor beschermde soorten vissen een ideaal biotoop.

Volgens recente verspreidingsgegevens van RAVON komen er met name in de wetering beschermde soorten voor. De sloten die hierop afwateren vanuit het agrarisch gebied kunnen dus in potentie ook voor deze soorten het leefgebied zijn.

Amfibieën en reptielen

De sloten en watergangen/poelen die aanwezig zijn binnen de dorpsgrens vormen geschikt voortplantingshabitat voor diverse soorten amfibieën. Het betreft hier algemeen voorkomende soorten (bijvoorbeeld Bruine kikker), maar er kunnen ook zwaar beschermde soorten zoals Rugstreeppad voorkomen.

Volgens recente verspreidingsgegevens van RAVON is het voorkomen van beschermde soorten amfibieën niet uit te sluiten. Reptielen komen er volgens de RAVON niet voor en ook niet in de directe omgeving van Teeffelen.

Grondgebonden zoogdieren

Er komen diverse algemeen voorkomende soorten grondgebonden zoogdieren voor. Hierbij valt te denken aan Konijn, Haas, Mol, Egel en Huisspitsmuis. Het voorkomen van de zwaar beschermde Waterspitsmuis is niet geheel uit te sluiten. Analyses van braakballen van kerkuilen in de omgeving wijzen uit dat er waterspitsmuizen aanwezig zijn in de regio. Deze, lastig aan te treffen, soort heeft een weide verspreiding, maar is nergens echt algemeen voorkomend.

Met name langs de grote rivieren heeft deze soort leefgebieden liggen. Het leefgebied bestaat vooral uit rijk begroeide oeverkanten met riet en van redelijk heldere sloten.

Vleermuizen

In Teeffelen zijn voldoende potentiële verblijfplaatsen aan te wijzen (bebouwing). In de directe omgeving van Teeffelen is optimaal foerageergebied aanwezig (Maas, uiterwaarden Maas, stedelijk groen, open agrarische gebied, bosschages en dergelijke). Daarnaast liggen er diverse potentiële vliegroutes, te weten de laanboomstructuren. Met name de kerk van Teeffelen kan voor soorten als Watervleermuis en Grootoorvleermuizen een ideale verblijfplaats vormen. Kolonies van watervleermuizen zijn te verwachten, vanwege de aanwezigheid van de oude Maasarm en brede oppervlaktewateren zoals de Maas en de Teeffelensche Wetering.

Kerken zijn vaak geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen

Broedvogels

Er komen diverse algemeen voorkomende soorten broedvogels voor in Teeffelen. Hierbij valt met name te denken aan typische stedelijke soorten als Merel, Koolmees, Pimpelmees, Roodborst, Winterkoning Zanglijster, Spreeuw en Houtduif.

Daarnaast biedt het agrarisch gebied en de extensief beheerde weilanden potenties voor weidevogels. Soorten als Kievit, Wulp, Graspieper, Veldleeuwerik, Scholekster en Grutto kunnen er als broedvogel voorkomen.

Het open agrarische gebied en de kleinschalige percelen vormen in combinatie met de aanwezig van open en halfopen schuren geschikte broedgebieden voor soorten waarvan hun nestlocaties en het functioneel leefgebied sinds 2009 wettelijk beschermd zijn. Het gaat hier om soorten als Boerenzwaluw, Kerkuil, Torenavalk en Ringmus. Tijdens het veldonderzoek zijn waarnemingen verricht van Grote bonte specht, Huismus, Huiszwaluw (nesten) en Steenuil. Er zijn voorts spechtenholen aangetroffen van deze soort.

Daarnaast vormt het stedelijke deel van Teeffelen ook geschikt broedbiotoop voor soorten als Gierzwaluw, Sperwer, Zwarte kraai, Zwarte roodstaart en Groene specht. Soorten waar ook de nestlocatie en het functioneel leefgebied wettelijk beschermd is sinds 2009.

Opgemerkt dient te worden dat voor Zwarte kraai alleen nestbescherming geldt, omdat de nesten van Zwarte kraai door Ransuil gebruikt worden. Ransuil is echter, vanwege gebrek aan ideaal leefgebied, niet te verwachten in het gebied.

Nesten van Huiszwaluw en een spechtenboom. Bij de schuur zit geregeld een Steenuil

Opsomming van soorten die mogelijk kunnen voorkomen in Teeffelen

Soort	Gebiedsdeel	Flora- en faunawet
Zwanenbloem	Sloten	Tabel 1
Dotterbloem	Sloten	Tabel 1
Bittervoorn	Sloten (Teeffelensche Wetering)	Tabel 3
Kleine modderkruiper	Sloten (Teeffelensche Wetering)	Tabel 2
Rivierdonderpad	Sloten (Teeffelensche Wetering)	Tabel 2
Bermpje	Sloten (Teeffelensche Wetering)	Tabel 2
Grote modderkruiper	Sloten (Teeffelensche Wetering)	Tabel 3
Kamsalamander	Sloten, poelen	HR bijlage IV
Rugstreepad	Sloten, poelen	HR bijlage IV
Heikikker	Sloten, poelen	HR bijlage IV
Poelkikker	Sloten, poelen	HR bijlage IV
Waterspitsmuis	Oeverzones met rietbegroeiing	Tabel 3
Diverse soorten vleermuizen	Stedelijke deel, open agrarisch gebied, waterlopen, beboste delen, laanboomstructuren, kerk Teeffelen	HR bijlage IV
Diverse soorten algemeen voorkomende broedvogels	Hele gebied	Bescherming tijdens broedseizoen (15maart-15juli)
Diverse soorten algemeen	Hele gebied	Zorgplicht Flora- en faunawet

voorkomende soorten zoogdieren		
Diverse soorten algemeen voorkomende soorten amfibieën	Sloten, poelen, vijvers in privétuinen	Zorgplicht Flora- en faunawet

Broedvogels met jaarrond beschermde nestlocaties en functioneel leefgebied	
Boerenwaluw	Zwarte kraai °°
Huiswaluw °	Gierzwaluw
Kerkuil	Zwarte roodstaart
Steenuil °	Huismus °
Sperwer	Ringmus °
Torenvalk	Groene specht
Grote bonte specht °	

° : soort aangetroffen in 2009 tijdens habitatgeschiktheidsbeoordeling Flora- en faunawet

°°: alleen nestlocatie, vanwege gebruik ervan door Ransuil

Wat te doen bij ruimtelijke ingrepen

Indien de gemeente Oss voornemens is ruimtelijke ontwikkelingen tot uitvoer te brengen binnen de onderhavige dorpsgrenzen (of er buiten) dient er allereerst bepaald te worden welke beschermde soorten en/of bijzondere habitats ter plekke van een planlocatie voorkomen. Dit kan uitgevoerd worden aan de hand van een habitatgeschiktheidsbeoordeling Flora- en faunawet (quick scan Flora- en faunawet). Hierin wordt globaal, zonder enig soortgericht onderzoek, bepaald op basis van het voorkomen van habitats welke soorten er voor kunnen komen.

Op basis van dit onderzoek wordt bepaald of er daadwerkelijk soortgerichte onderzoeken plaats moeten hebben alvorens de plannen tot uitvoer gebracht kunnen worden. Vanwege de aanscherping van het Natuurbeleid (Flora- en faunawet) is het raadzaam hier de lagenbenadering, zoals die door de Provincie Noord-Brabant gehanteerd wordt bij ruimtelijke ingrepen niet uit het oog te verliezen. Dit kan achteraf veel tijd en dus geld besparen.

Insteek van de lagenbenadering is kort gesteld heel eenvoudig:

Eerst uitzoeken welke knelpunten op welk vlak er mogelijk ontstaan (bodem, ecologie, archeologie, lucht, geluid, water en externe veiligheid alvorens met de daadwerkelijk ontwerpschetsen te starten. Op deze manier kunnen de plannen vaak beter toegespitst worden naar het probleem waarbij de probleemoplossing ook makkelijker te minimaliseren valt. Indien andersom gewerkt wordt kan het zo zijn dat de plannen uiteindelijk op een of meerdere aspecten (ecologie en archeologie bijvoorbeeld) afketsen bij bevoegd gezag waardoor achteraf nog eens de plannen herzien moeten worden om aan de benodigde vergunningen te komen.